

המשפט הבינלאומי של הבנייה

מונוגרפיה אקדמית

הספר המלא

Author: דמיטרי בלקין (ORCID:
(<https://orcid.org/0009-0003-1532-1958>)

פרופסור חבר למשפט בינלאומי, האקדמיה
הסלאבית-יוונית-לטינית, מוסקבה, רוסיה.
דוא"ל: dmitryb81@gmail.com

DOI: [icl.he.ch24/10.64457](https://doi.org/10.64457/icl.he.ch24)

היבטים יישומיים של שילוב המשפט ההומניטרי הבינלאומי ודיני חוזי בנייה בינלאומיים בשיקום
דיוור לפליטי מלחמה

ציטוט מומלץ: דמיטרי בלקין. היבטים יישומיים של שילוב המשפט ההומניטרי הבינלאומי ודיני
חוזי בנייה בינלאומיים בשיקום דיוור לפליטי מלחמה. בתוך דיני בנייה בינלאומי. מוסקבה:
האקדמיה הסלאבית-יוונית-לטינית, 2025. DOI: [10.64457/icl.he.ch24](https://doi.org/10.64457/icl.he.ch24).

הפרק בוחן כיצד משפט הומניטרי בינלאומי (IHL) ומשפט חוזי בנייה בינלאומי (ICCL) מבטיחים
קורת-גג לנפגעי סכסוך מזוין.

הוא משווה בין מקורות אמנה ומקורות מנהג, ובראשם אמנות ז'נבה ו-161 כללי המנהג של ה-
ICRC, לבין חוזים תקינים של FIDIC.

מחקרי מקרה מתוכננים האו"ם וה-UNHCR והמזח הצף בעזה (2024) מדגימים את גמישות סעיפי
FIDIC באילוצי כוח-עליון ופתרון סכסוכים.

הניתוח מצביע על חובות מדינות, ארגונים חמושים וקבלנים פרטיים ועל הצורך בגישה מתואמת
לשיקום בתום סכסוך.

פרק 24. היבטים יישומיים של שילוב המשפט ההומניטרי הבינלאומי ודיני חוזי בנייה

בינלאומיים בשיקום דיוור לפליטי מלחמה — DOI: [10.64457/icl.he.ch24](https://doi.org/10.64457/icl.he.ch24)

הפרק בוחן כיצד משפט הומניטרי בינלאומי (IHL) ומשפט חוזי בנייה בינלאומי (ICCL) מבטיחים קורת-גג לנפגעי סכסוך מזוין.

הוא משווה בין מקורות אמנה ומקורות מנהג, ובראשם אמנות ז'נבה ו-161 כללי המנהג של ה-ICRC, לבין חוזים תקינים של FIDIC.

מחקרי מקרה מתוכניות האו"ם וה-UNHCR והמזח הצף בעזה (2024) מדגימים את גמישות סעיפי FIDIC באילוצי כוח-עליון ופתרון סכסוכים.

הניתוח מצביע על חובות מדינות, ארגונים חמושים וקבלנים פרטיים ועל הצורך בגישה מתואמת לשיקום בתום סכסוך.

המשפט ההומניטרי הבינלאומי (IHL) הוא מנגנון מרכזי שנועד להבטיח את ההגנה על נפגעי מלחמה, כולל האוכלוסייה האזרחית. בסכסוכים מזוינים, אנשים אלו מוצאים את עצמם לעיתים קרובות במצבים שבהם בתי המגורים שלהם נהרסים והם נאלצים לחפש מקום מגורים חדש. הצורך בשמירה על תקני ה-IHL נעשה דחוף במיוחד כאשר מדובר בהבטחת מחסה בטוח לאלו הסובלים מתוצאות הלחימה. עם זאת, בסכסוכים מודרניים יש לייצר מסגרת חוקית ברורה לארגון מהיר של בניית דיור זמני או קבע לפליטים, ולא רק לספק סיוע הומניטרי. בהקשר זה משחק הדין הבינלאומי לחוזי בנייה (ICCL) תפקיד חשוב: הוא יכול להסדיר היבטים משפטיים וארגוניים בפרויקטים בנייה שמטרתם לשקם דיורים הרוסים וליצור מבנים חדשים לפליטים ועקורים. ראויים לציון התקנים שקבעה הפדרציה הבינלאומית של מהנדסים יועצים (FIDIC), וכן התקנות ותקני הבנייה השונים של מדינות רבות, שמקשים על התאמת המנגנון המשפטי להגנה על נפגעי מלחמה ולמימוש זכותם לדיור בטוח ונאות.

בהקשר של IHL נהוג להבחין פעמים רבות בין שני רכיבים מרכזיים – "דין האג" ו"דין ז'נבה". דין האג, כפי שנקבע באמנת האג של 1899 ו-1907, קובע את שיטות הלחימה והתנהגות הכוחות המזוינים, בעוד שהתכנסויות ז'נבה מיועדות להגן על הנפגעים מפעולות מלחמה, כולל אזרחים ושבווי מלחמה. אימוץ הפרוטוקולים הנוספים לאמנת ז'נבה הרחיב את תחומי הרגולציה שהיו מסורתית בתחומי דין האג, וכתוצאה מכך הוקטן מעמדה של חלוקה זו ביישום המודרני של דיני המלחמה (אבקיאן, 2022).

אולם בסכסוכים מזוינים מודרניים, כגון המבצעים בסוריה או בעיראק, בעיות ההגנה על אוכלוסייה אזרחית ועל פליטים חורגות מעבר לציות הפשוט לחוקי ה-IHL. הדרישה לספק דיור ותשתיות במהירות מחייבת פיתוח מנגנונים משפטיים הוליסטיים, שיתייחסו גם לנושאי עמידה בסטנדרטים של בטיחות וגם להשלמה מהירה של פרויקטים בניה. בהקשר זה משחק ICCL תפקיד מפתח בכך שהוא מספק כלים לגיבוש חוזים שיכולים להגיב בגמישות למצבי חירום. לדוגמה, השימוש בחוזי FIDIC סטנדרטיים מספק מנגנונים ליישוב סכסוכים ולהתאמת ההתחייבויות החוזיות במצבי כוח עליון, כגון סכסוכים מזוינים או אסונות טבע. הדבר מאפשר להשלמת פרויקטים של בניית דיור גם בתנאי משבר, מה שחשוב מאוד להגנת פליטים ונפגעי מלחמה. יישום מנגנונים משפטיים גמישים כאלה תורם לא רק להגשמת הפרויקטים הבנייה,

אלא גם למניעת קונפליקטים משפטיים הנובעים מעיכובים ואי-עמידה בהתחייבויות החוזיות במצבי משבר (גודווין-גיל ואח', 2021).

מחקר זה מבוסס על ניתוח הנורמות של המשפט ההומניטרי הבינלאומי ויישומן בהקשר של ICCL. המחקר מתמקד בעיקר באמנת ז'נבה, בדגמי החוזים הסטנדרטיים של FIDIC ובשילובם בתהליכי שיקום הבתים ההרוסים ובהקמת דיור זמני לפליטים. המחקר סוקר את הבסיס התקני של רגולציית פרויקטים של בנייה באזורי סכסוך מזוין, עם דגש על פרקטיקה משפטית והקפדה על תקני הבטיחות הבינלאומיים והלאומיים. חלק מהותי מהעבודה מוקדש לבחינת מקרי בוחן של פעולות הומניטריות, כולל כאלה תחת חסות האו"ם וארגונים בינלאומיים אחרים, במטרה לחדד את המנגנונים המשפטיים המרכזיים המבטיחים את הגנת נפגעי המלחמה בהקשר של בנייה ושיקום תשתיות. זה מאפשר גיבוש גישות לשילוב התחייבויות בינלאומיות בפרויקטים קונקרטיים המספקים דיור ותשתיות לנפגעים עקורים מעימותים מזוינים.

המשפט המנהגי הבינלאומי (Customary International Law, CIL) ממלא תפקיד מפתח בהגנה המשפטית על נפגעי מלחמה, במיוחד במקרים בהם מדינות לא חתומות על אמנות בינלאומיות מהחשובות. מצב זה רלוונטי במיוחד בסכסוכים מזוינים פנימיים, שבהם היעדר נורמות מחייבות משפטית עלול ליצור פערים משמעותיים בהגנה על זכויות האזרחים. הטווח המשפטי הנוצר על ידי CIL ממלא פערים אלה באמצעות אופיו האוניברסלי. מדינות, ארגונים בינלאומיים או גופים בינלאומיים מוכרים בעלי אישיות משפטית בינלאומית יכולים לא רק להשתתף בתהליך חקיקה אלא גם להיות הגורמים העיקריים שמממשים את הזכויות והחובות שהוגדרו בנורמות אלה. הם ממלאים תפקיד מכריע ביצירת מנגנונים חוקיים להגנה על נפגעי סכסוכים מזוינים על ידי הטמעת תקנים המבטיחים הגנה משפטית יציבה בזירה הבינלאומית (קוזמין, 2022).

עם זאת, על אף חשיבותו של המשפט המנהגי ככלי הגנה בסכסוכים מזוינים, יש לקחת בחשבון את מגבלותיו. בניגוד למשפט החוזי, המשפט המנהגי אינו מכיל תמיד נורמות ברורות ומפורמלות שניתן ליישם ישירות. עובדה זו יוצרת קשיים למתמחים בתחום המשפטי, מכיוון שתוכן של נורמות אלו הוא לעיתים קרובות מופשט יותר ופחות מפורט מהתחייבויות חוזיות, מה שיכול להקשות על פירושן ויישומן במצבים משפטיים ספציפיים. נוסף על כך, מאחר שהמשפט המנהגי בלתי כתוב מטבעו, נדרשים מאמצים נוספים כדי לברר את התוכן המדויק של הנורמות החלות במצבים נתונים. בהקשר זה, חשיבות מיוחדת משתנה למחקר שביצע הצלב האדום הבינלאומי (ICRC) במטרה לקודד את נורמות המשפט המנהגי ההומניטרי. כתוצאה ממיזם זה זוהו 161 כללים המוכרים כמשפט מנהגי בינלאומי וניתן להשתמש בהם על ידי שותפים מקצועיים להגנה על נפגעי מלחמה וקונפליקטים (גולייב, 2022). פרויקט זה של ה-ICRC מהווה משאב חשוב לעורכי דין ומומחים למשפט בינלאומי בתחומי ההומניטרי, מאחר שהוא מסייע לחדד ולסדר את הנורמות החלות בהקשרים שונים של סכסוך מזוין, ובכך מקל על יישומן המעשי.

מקורות IHL ותפקידם בהגנה על נפגעי סכסוכים במבט של ICCL

פרק 24. היבטים יישומיים של שילוב המשפט ההומניטרי הבינלאומי ודיני חוזי בנייה

בינלאומיים בשיקום דיור לפליטי מלחמה — DOI: 10.64457/icl.he.ch24

מקורות המשפט ההומניטרי הבינלאומי מחולקים לשתי קטגוריות עיקריות, שלכל אחת מהן יש חשיבות רבה לביצוע פרויקטים בנייה בסביבה של קונפליקטים מזוינים. מקורות קונוונציונליים הם אמנות בינלאומיות כמו אמנות ז'נבה, שהן בסיס ויסודי להסדרת זכויות וחובות הצדדים במהלך קונפליקטים מזוינים. הסכמים אלה מקבעים נורמות משפטיות מפורטות המגנות על האוכלוסייה האזרחית, על פצועים, חולים, שבויי מלחמה ואוכלוסיות פגיעות נוספות. אמנות ז'נבה שומרות על מעמד מרכזי במערכת המשפט הבינלאומית, שכן הן מסדירות היבטים הקשורים לכיבוד זכויות ובטיחות באזורים של לחימה. נורמות אלו מהוות את הבסיס החוקי לשיקום התשתיות ההרוסות, כולל אספקת דיור זמני לפליטים, בתנאי שהפרויקטים עומדים בדרישות ה-IHL ותקני הבטיחות בבנייה.

מקורות לא קונוונציונליים כוללים משפט מנהגי בינלאומי, עקרונות כלליים של משפט והחלטות של ארגונים בינלאומיים, שמלווים את הנורמות הקונוונציונליות. אף על פי שהמקורות הלא-קונוונציונליים מחזקים בפחות עוצמה משפטית פורמלית, החשיבות המעשית שלהן ניכרת במיוחד כאשר אין אפשרות ליישם אמנות בינלאומיות. הן מספקות בסיס משפטי נוסף לשמירה על תקני הבטיחות ולהגנה על נפגעי הקונפליקט, במיוחד כאשר יש צורך מהיר בביצוע פרויקטים בנייה במצבים שדורשים יישום מדי של נורמות IHL. מקורות אלה מרחיבים את אפשרויות ההגנה המשפטית בכך שהם מאפשרים להתאים את תקני הבטיחות לייחודיות אזורי הקונפליקט.

גופים מרכזיים והתחייבויותיהם בפרויקטים בנייה

מדינות: מדינות הן הגופים המרכזיים האחראים לציות ולהטמעת הוראות IHL באזורי קונפליקט, לרבות באזורים שבהם מתבצעים פרויקטים בנייה. על המדינות מוטלת החובה לדאוג לבטיחות הפרויקטים הבנייה, להגן על הצוות המשתתף בשיקום התשתיות ולשמור על זכויות נפגעי הקונפליקט. הדבר קריטי במיוחד לפיתוח מהיר של מתקנים הומניטריים במצבי משבר.

ארגונים מזוינים לא-מדינתיים: ארגונים מזוינים שאינם כפופים למדינה, כמו קבוצות מורדים, נדרשים גם הם לכבד את נורמות IHL, כולל אלו הנוגעות להגנת האוכלוסייה האזרחית ומבנים אזרחיים. זה חשוב בהקשר לפרויקטי בנייה, שעלולים להימצא בסכנה באזורים שבהם ארגונים אלו פועלים. הפרקטיקה הבינלאומית מצפה מחברות אלו אחריות הולכת וגוברת על שמירה על ה-IHL, במיוחד כאשר פעילותן מאיימת על פרויקטים בנייה הומניטריים.

גופים פרטיים: גופים פרטיים – כגון קבלנים אזרחיים וצוותים המשתתפים בפרויקטים בנייה – חייבים אף הם לכבד את נורמות ה-IHL, ולהבטיח הגנת זכויות הנפגעים מהקונפליקט. השתתפות גורמים פרטיים בפרויקטים בנייה בזירות קונפליקט מחייבת עמידה בתקנים בינלאומיים של בטיחות ובכל דרישות ה-IHL, על מנת למזער סיכונים ולהבטיח הגנה הולמת למעורבים.

בהקשר המשפט הבינלאומי העכשווי, נוצר קושי בהגדרת היקף הזמן שבו חל ה-IHL, בעיקר במקרים שבהם סכסוכים מזוינים עוברים מטבען מסוג אחד למשנהו. כותב אחר Lazutin (לזוטין, 2022) מצביע על כך שתהליכי הבינלאום והתפניזם של הקונפליקטים משפיעים באופן פרק 24. היבטים יישומיים של שילוב המשפט ההומניטרי הבינלאומי ודיני חוץ בנייה

משמעותי על המשטר המשפטי ונפח הנורמות החלות. המעשה של הפיכת סכסוך מזוין שאינו בינלאומי לסכסוך בינלאומי גורר הרחבת ההגנות על הלוחמים והאזרחים, מה שמפיע ישירות על האופן שבו מפורטי דיור לפליטים מאורגנים ומוסדרים בזירות הקונפליקט. לכן, הבנת היבטי הזמן שבהם חל המשפט ההומניטרי חשובה לכל המעורבים בפרויקט בנייה בינלאומיים באזורי קונפליקט. חוסר ודאות באשר לנורמות היישום עלול להביא לקונפליקטים משפטיים ולהכביד על מערך הסיוע לנפגעי המלחמה. שילוב ניתוח של גבולות הזמן של תקפות ה-IHL בפרקטיקה של ICCL מסייע להגביר את אפקטיביות הפעולות ההומניטריות ולספק הגנה נוספת לזכויות הנפגעים, תוך התחשבות באורך הפרויקטים הבנייה.

האדם הוא נושא מרכזי במערכת ה-IHL בתנאי מלחמה ומשחק תפקיד מפתח ביישום המשפט. בין הקטגוריות השונות של משתתפי הקונפליקט נמנים הלוחמים, הפצועים והחולים, האוכלוסייה האזרחית, עובדי ארגונים בינלאומיים, זרים, פליטים, עקורים פנימיים, חסרי מדינות, יחידים בעלי אזרחות כפולה, שכירים וכלבי-מדינה, מרגלים ועוד. כל אלו מוגנים על ידי הנורמות ההומניטריות, דבר שנכון במיוחד במלחמות מודרניות שפוגעות בתשתיות אזרחיות, כולל בפרויקטים בנייה בינלאומיים.

למרות תפקידו המרכזי במערכת ה-IHL, לאדם עצמו אין אישיות משפטית בינלאומית מלאה. אמנם לאדם יש יכולת משפטית בינלאומית ויכולת אחריותית, המאפשרות לו נהייה זכויות וחובות מסוימות בזירה הבינלאומית (אבקיין, 2022), אך יכולתו החוקית מוגבלת. מגבלה זו יוצרת סיכונים משפטיים נוספים בעת ניסוח התנאים של חוזה בנייה בינלאומיים. יש לשמור על איזון בין ההגנה על הסובלים מהקונפליקט לבין האינטרסים של משתתפי הפרויקטים, שעלולים לסכן חלק משמעותי מההשקעות שלהם במצבים אלו.

כתוצאה מכך, ה-ICCL והפרקטיקה המשפטית נדרשים להתחשב במגבלות אישיות המשפט של אנשים בסכסוך, ולקחת למישרין אחריות הן מאת המדינות והן מאת האקטורים הלא-מדינתיים הפועלים בתנאים שמשפיעים על קיום נורמות ה-IHL. זה חשוב במיוחד כאשר פרויקט בנייה המיועדים לאפשר דיור בטוח ולשקם תשתיות מיושמים בתנאי קונפליקט מזוין.

בזירה הבינלאומית של היום, נושא ההומניטרי הוא בעל חשיבות עליונה. על אף המגמות העולמיות לצמצום אלימות, כפי שמציין Pinker (פינקר, 2021), העימותים המזוינים ממשיכים להתורר השפעה רסנית על התשתיות האזרחיות. הם מסכנים את הפרויקטים הבנייה והפעילות ההומניטרית החשובים לשיקום האזורים שנפגעו. בהקשר זה, תפקידם של המשפט ההומניטרי וה-ICCL הוא חיוני, שכן הם קובעים מנגנונים משפטיים להגנת האוכלוסייה והמבנים גם במצבי משבר.

לצד האיומים החברתיים הנלווים לסכסוכים מזוינים, פרויקטים בנייה והבטיחות ההומניטרית עומדים בפני סיכונים פיזיים משמעותיים הנובעים מתהליכים טבעיים ומשיקולי גיאוגרפיה, כגון רעידות אדמה, הצפות ואיומים ביולוגיים (אבעבועות, מגיפות). מגפת הקורונה הראתה בבירור כיצד איומים ביולוגיים עלולים לסבך את היישום של פרויקטים בנייה ושל מבצעי סיוע, תוך הגברת הסיכונים לכל המעורבים (גלסר ונוביק, 2020).

מקרים שבהם האיומים הפיזיים מצטלבים עם אלה הקשורים לאיום המלחמתי מהווים אתגר מיוחד. למשל, בתנאים של לחימה פעילה, ייתכן שתידרש בנייה מהירה של בתי חולים מיוחדים למאבק במגיפה, או שעשומות מזוין יפרוץ באזור שכבר מאוים ביושב ביולוגי. מצבי חירום מחוברים אלה דורשים גמישות ועמידות בגישות לבנייה ולביצוע חוזים בינלאומיים, כדי לאפשר אספקת תשתית קריטית להגנת האזרחים והעובדים בזמנים המתאימים.

הנסיבות הללו מכתבות צורך בהתפתחות ושיפור של כלים לדיפלומטיה הומניטרית ולסיוע הומניטרי, מה שחיוני במיוחד בהקשר של ICCL. הכנסת מנגנונים משפטיים של הגנה על נפגעי קונפליקטים, כמו גם חיזוק שיתוף הפעולה בין מדינות וארגונים בינלאומיים בתחום זה, ממלאים תפקיד מכריע במזעור הנזקים השליליים שנגרמים מקרבות מזוינים ואסונות טבע לביצוע פרויקטי בנייה באזורי קונפליקט ומחוץ להם.

אינטנסיפיקציה של הפעילות ההומניטרית במצבי סכסוך מודרניים מצריכה הבנה תיאורטית מעמיקה של התהליכים המתחוללים. עם זאת, מטרה זו מורכבת משני גורמים מרכזיים. ראשית, על אף הרחבת הפרקטיקה של מתן סיוע הומניטרי ועל אף אימוץ התחייבויות בינלאומיות על ידי מספר רב של מדינות וגופים לא-מדינתיים, עדיין אין הסכמה כוללת על מושגי הבסיס בתחום ההומניטרי. כך, למשל, המונח "דיפלומטיה הומניטרית" (DH) קיבל את מקומו באקדמיה רק בתחילת שנות האלפים, עם התפתחות תחומים חדשים בפעילות דיפלומטית. הבעיות בהגדרה וניתוח התופעה משתקפות במחקרים כמו עבודתו של D. M. Kovba (קובבה, 2020). שנית, למרות העלייה במעורבות בנושא, המונוגרפיה המשמעותית הראשונה שעסקה בדיפלומטיה הומניטרית פורסמה רק ב-2007, מה שמדגיש את היות תחום זה מגובש יחסית באחרונה (קבייריאנובי, 2018).

יתרה מזו, קיימת מורכבות גוברת בנוף ההומניטרי, המשפיעה ישירות על ביצוע פרויקטים בינלאומיים גדולים, ובמיוחד פרויקטי תשתית חוצי-גבולות. בניגוד לצורות דיפלומטיות מסורתיות, יוזמות הומניטריות מודרניות כבר אינן מוגבלות לאינטראקציה בין מדינות בלבד. נעשה שימוש הולך וגובר בפורמטים רב-צדדיים, הכוללים לא רק שחקנים מדינתיים אלא גם לא-מדינתיים, מה שמשקף את אופיה הרב-תכליתי והרשתי של הדיפלומטיה העכשווית. כאמור על ידי החוקרת Clark (קלארק, 2018), הדיפלומטיה ההומניטרית של ימינו מתאפיינת כ"רב-תכליתית" ו"ברשת", מה שמדגיש את גמישותה ואת יכולתה להתאים עצמה לתנאים שונים. גם גורמים בתקשורת, בפעילות מסחרית ואזרחים פרטיים מעורבים יותר ויותר בתהליכי הדיפלומטיה ההומניטרית.

אחת היצירות המשמעותיות העוסקות בהגנה על נפגעי סכסוכים מזוינים מתוך פריזמה משפטית בינלאומית היא המונוגרפיה של E. S. Gromoglasova, "Humanitarnaya diplomatiya", (גרומוגלסובה, 2018). העבודה חוקרת בשלביות את הסוגיות של אבטחה הומניטרית, תוך התמקדות מיוחדת בפרקטיקות של האיחוד האירופי להגנת זכויות האזרחים במצבי קונפליקט. פרקטיקות אלה מהוות דוגמה לאופן שבו ניתן לשלב מנגנונים הומניטריים במסגרת ה-ICCL, ובכך ליצור כלים משפטיים להגנה על אינטרסים של אזרחים ומשתתפי פרויקטי בנייה הפועלים באזורי סכסוך.

שיתוף פעולה הומניטרי בין מדינות ה-BRICS מהווה היבט חשוב בתיאום המשפטי הבינלאומי בתחום זה. בפרט, בסעיף 66 של הצהרת יוהנסבורג של פסגת BRICS (2018) מודגש חשיבות פיתוח תשתיות בר קיימא ושילובן באזורים אחרי-מלחמה, כולל באפריקה, באמצעות תוכניות כמו NEPAD ותוכנית פיתוח התשתיות של אפריקה (PIDA). תמיכה זו מדגישה את הצורך להשקיע בפרויקטים שיבטיחו התאוששות יציבה לאחר סכסוכים מזוינים ויספקו תשתיות לשיפור תנאי חיי האזרחים. שילוב הנורמות ההומניטריות בחוזי בנייה בינלאומיים הופך לצעד מרכזי ליצירת מסגרות חוקיות עמידות, שמטרתן להגן על נפגעי המלחמה ולמנוע אסונות הומניטריים עתידיים בתהליכי השיקום.

בהקשר של ה-ICCL, החשיבות של שיתוף הפעולה בין ארגוני סיוע למשקיעים בבנייה באזורי משבר נותרת עליונה. ארגונים כמו Médecins Sans Frontières (רופאים ללא גבולות) ממלאים תפקיד חיוני במתן סיוע הומניטרי לנפגעי מלחמה, ומספקים טיפול רפואי ותמיכה במצבים שבהם התשתיות הבסיסיות נהרסות. אף על פי שפעילותם אינה קשורה ישירות לביצוע פרויקטים בנייה, ארגונים אלה מדגישים כי בשיקום התשתיות באזורי סכסוך יש להתחשב בתקנים הומניטריים ובדרישות האבטחה כדי להבטיח נגישות למשאבים חיוניים לאוכלוסייה הסובלת. השילוב המוצלח של נורמות הומניטריות ותקנים משפטיים בתהליכי השיקום תורם להפחתת הסיכונים ההומניטריים ולשמירת זכויות נפגעי המלחמה, ומהווה חלק מגישה כוללת לשיקום לאחר סכסוך.

מדינות מפעילות באופן פעיל מנגנוני דיפלומטיה הומניטרית על מנת להגן על זכויות נפגעי המלחמה. דוגמה לכך היא בניית רפידע זמנית מול חופי רצועת עזה, שהושלמה ב-2024, ואפשרה הובלת סיוע הומניטרי אל האזור שסובל מהשלכות הסכסוך. הפרויקט האיץ את אספקת המזון והתרופות לאזור, ובכך הוכיח את חשיבות שילוב התקנים ההומניטריים הבינלאומיים בפרויקטים תשתיתיים במצבי משבר. זאת מדגישה את הצורך בשיתוף פעולה בין מדינות, ארגונים בינלאומיים וגופים מקומיים בביצוע יוזמות בנייה שמטרתן לשקם ולתמוך באזורים הפגועים.

ניסיון השטח של באגף הגבוה לפליטים של האו"ם (UNHCR) מדגיש את חשיבות ההקפדה הקפדנית על תקני הבנייה הבינלאומיים בעמידה על הקמת דיור זמני לנפגעי עימותים מזוינים. גישות ה-UNHCR לספק דיור חירום, לרבות התקנים שפותחו למצבי חירום, מדגימות את הקשר ההדוק בין המשפט ההומניטרי הבינלאומי ובין חוזי הבנייה (UNHCR, n.d.).

בסכסוכים העכשוויים, כמו בסוריה ובתימן, מתן דיור זמני לפליטים ולעקורים פנימיים דורש טיפול בסוגיות משפטיות, טכניות ואירגוניות מורכבות. המשימה המרכזית היא להבטיח עמידה בתקני ה-IHL והבנייה הבינלאומיים תוך שילוב תקנות בנייה ומאפיינים מקומיים. דרישות אלה יוצרות קשיים נוספים ומסבכות את תהליך הקמת המבנים הזמניים. במצבים כאלה עשוי המשפט הבינלאומי של חוזי בנייה לספק כלים להתמודדות עם אתגרים אלה, כפי שמציגים גישות כלליות לניהול המיגרציה וחיבורה למנגנוני פיקוח חיצוניים בניתוחים של מחברין כמו Cantor ואח' (קנטור ואח', 2022). מחקריהם בוחנים תהליכי אקסטרנליזציה בתחום ההגירה וההיבטים המשפטיים בניהולם, ומאפשרים ליישם חלק מהגישות הללו בתחום רחב יותר של המשפט הבינלאומי והמבצעים ההומניטריים.

פרק 24. היבטים יישומיים של שילוב המשפט ההומניטרי הבינלאומי ודיני חוזי בנייה

הנורמות המשפטיות המודרניות המסדירות את מעמד זכויות הפליטים מדגישות את הצורך להבטיח דיור לקבוצה הפגיעה הזו. על פי עקרונות האו"ם והמלצות הוועד הבין-לאומי של הצלב האדום (ICRC), הענקת דיור אינדיבידואלי לנפגעי סכסוכים היא בעלת חשיבות רבה, שכן הדבר מחזק את ביטחונם ועמידותם הפסיכולוגית. יישום תקנים אלו נובע עם אתגרים רבים, כמו הצורך להתחשב בתקנים המקומיים של בנייה, בתנאי מזג האוויר ובמאפיינים תרבותיים. זה דורש התאמה גמישה של התקנים הבינלאומיים לתנאי האזור הספציפי. טפסי החוזים הסטנדרטיים של FIDIC, המיושמים בהרחבה בפרויקטים בינלאומיים, מציעים מנגנונים יעילים ליישוב סכסוכים ולניהול תהליכי בנייה במצבי חירום, כולל במקרים של מלחמה מזוינת.

מחקרו של L. Klee, International Construction Contract Law (קלה, 2018), מהווה תרומה משמעותית לחקר ICCL. בספרו מנתח Klee לעומק את העקרונות והמנגנונים המרכזיים החלים על פרויקטים בנייה הנערכים תחת תנאי משבר ומלחמה. Klee מדגיש את חשיבות הסטנדרטיזציה של תנאי החוזים, כגון אלה של FIDIC, המאפשרים להסתגל באופן גמיש לחובות הצדדים במקרה של כוח עליון (קלה, 2018). נקודה זו חשובה במיוחד במשימות תגובה מהירה למצבי חירום ובהגנת נפגעי המלחמה. אחד המאפיינים המרכזיים של חוזי FIDIC הוא יכולתם להבטיח בנייה מואצת של מבנים זמניים, כגון מחנות פליטים, תוך עמידה בסטנדרטים בסיסיים של בטיחות ויציבות מבנית. מנגנונים אלה מאפשרים להתאים את תהליכי הבנייה למצבי חירום ולענות במהירות על צורכי הפליטים. יחד עם זאת, למרות הגמישות המובנית בחוזי FIDIC, עולה בשטח לעיתים קרובות השאלה כיצד לשמור על איזון בין מהירות בניית הדיור הזמני לעמידה בדרישות התקן במסגרת משברים.

דוגמה לשילוב מוצלח של התקני FIDIC ניתן לראות בפרויקטים ברפובליקה הדמוקרטית של קונגו, שם, למרות הלחימה המתמשכת, הצליחו לבנות מחנות פליטים תוך שמירה על סטנדרטים בסיסיים של בטיחות ויציבות בבניה זמנית. ניסיון זה מדגיש את חשיבות יישום תקני חוזים בינלאומיים משולבים, כגון FIDIC, על מנת להבטיח את הזכות לדיור במצבי חירום (דאוד ומקאדם, 2017). במקרים רבים נדרש לפנות לפתרונות זמניים, כגון מחנות אוהלים או מבנים מודולריים. עם זאת, מחקרים של ה-UNHCR מצביעים על כך שמבנים אלה לרוב אינם מספקים את הצרכים לטווח ארוך, במיוחד בתנאי אקלים קיצוניים. פתרונות זמניים כגון שימוש בניירות פלסטיק אינם עונים על דרישות הקיימותנות, מה שמחריף את הבעיה ומצריך שימוש בחומרים עמידים ואיכותיים יותר, המותאמים לתנאי השטח. בנסיבות אלו יש להתחשב בשורה של גורמים נוספים, ביניהם הגישה המוגבלת לחומרי בנייה, תנאי אבטחה מורכבים עבור העובדים והשמירה על הסביבה. השימוש במשאבים בנייה מקומיים ובשיטות בנייה מסורתיות יכול לא רק להוזיל עלויות אלא גם לייעל את ביצוע העבודות, מה שחינוי מאוד במצבי משבר הומניטריים.

המשפט הבינלאומי של חוזי בנייה, ובפרט התקנים והנהלים שפיתחה FIDIC, מהווה מערכת כלים אמינה לניהול פרויקטים בנייה במצבי משבר. מנגנונים אלו יכולים לשמש בהצלחה לבניית דיור זמני וקבוע לקורבנות סכסוכים מזוינים, מה שהופך אותם למפתח בפתרון אתגרים הומניטריים. עם זאת, יישום יעיל של פרויקטים כאלה מצריך התחשבות באופיינים המיוחדים של כל זירת קונפליקט: זמינות משאבים, גורמי אקלים ותרבות, וכן עמידה בתקני המשפט

ההומניטרי הבינלאומי. המשימה המרכזית היא להתאים את התקנים הבינלאומיים לתנאים המקומיים, כדי למזער עלויות ולהאיץ את בניית הדיור, תוך שמירה על תקני הבטיחות הגבוהים.

שיתוף פעולה עולמי וחלוקת אחריות בין מדינות מקבלים משמעות מיוחדת בהקשר של משברים הקשורים לגלי הגירה גדולים. כפי שדאוד ומקדאם (דאוד ומקדאם, 2017) מדגישים, על אף חשיבותה של התחייבות מדינתית להגנה על פליטים, היעדר מנגנון ליישום שיתוף אחריות שיטתי, צפוי וצודק נותר בעיה עכשווית. מצב זה מטיל חובות נוספים על מדינות, במיוחד בהיקפי הגירה ומצבי משבר רחבי היקף. ממצאי המחקר של דאוד ומקדאם מראים כי חלוקת אחריות אפקטיבית אפשרית רק במאמץ משותף של הקהילה הבינלאומית, הפונה לתמיכה כלכלית וטכנית במדינות המקבלות וכן להקמת מנגנוני קליטה ברי-קיימא עבור פליטים. זאת מדגישה את החשיבות שבגישה הוליסטית לפרויקטים ההומניטריים ובנייה על מנת להבטיח את הזכויות והאינטרסים של הפליטים.

בהסתמך על המחקר ניתן להסיק את המסקנות הבאות: ה-ICCL ממלא תפקיד משמעותי בהגנה על נפגעי הקונפליקטים המזוינים, בעיקר בהיבט של אספקת דיור זמני וקבוע לפליטים ולעקורים פנימיים. ניתוח הנורמות המשפטיות הבינלאומיות והלאומיות, כולל התקנים שפיתחה ה-FIDIC, מאפשר הבנה מעמיקה של השפעתן על ביצוע פרויקטים בנייה באזורים של משבר ואחר קונפליקט. נמצא כי שילוב התחייבויות בינלאומיות עם רגולציה מקומית מלווה באתגרים רבים, הדורשים גישה מדוקדקת ומותאמת.

מטרת המחקר הייתה לבחון את יישום הכלים המשפטיים של ה-ICCL בהגנה על נפגעי קונפליקטים. במהלך הניתוח זוהו המנגנונים המשפטיים המרכזיים שיכולים לתרום ליישום יעיל של פרויקטים בנייה בתנאי משבר, ונדונו גם סוגיות התאמת החובות החוזיות במצבי חירום.

ממצאי המחקר מדגישים את הצורך לשכלל את המנגנונים המשפטיים הבינלאומיים להגנת נפגעי העימותים המזוינים באמצעות שימוש נרחב יותר ב-ICCL. יש להקדיש תשומת לב מיוחדת לתיאום המאמצים בין מדינות, ארגונים בינלאומיים וגופים נוספים לפיתוח פתרונות משפטיים מקיפים. פיתוח נוסף והסתגלות של התקנים הבינלאומיים המסדירים את מימוש חוזי הבנייה בתנאי משבר יכולים לסייע לחזק את ההגנה המשפטית על הנפגעים ולהשיב בצורה יעילה יותר את התשתיות ההרוסות.

כתודין לו מנשניה השימיו

נוחיה אקדמית: 5.1.5 סינריק עפרפי

הדין ההומניטרי הבינלאומי. בעיות סיווגם של סכסוכים מזוינים בני-זמננו. הגנת קורבנות מלחמה. הגבלת השיטות והאמצעים לניהול סכסוכים מזוינים.

Belkin, D. S. Protection of war victims through the lens of international construction contract law: issues and

פרק 24. היבטים יישומיים של שילוב המשפט ההומניטרי הבינלאומי ודיני חוזי בנייה

Article URL :<https://riorpub.com/en/nauka/article/91953/view>

רשימת מקורות

1. אבקיאן, ס' א' (2022). המשפט ההומניטרי הבינלאומי. יוריסט.
2. גודווין-גיל, ג'., ס'., מקאדם, ג'., ודנלופ, א'. (2021). הפליט במשפט הבינלאומי. אוקספורד יוניברסיטי פרס.
3. גולייב, ג' א' (2022). סובייקטים של המשפט ההומניטרי הבינלאומי: מגמות עכשוויות. יורידיצ'סקי מיר, (2), 63–70.
4. גלסר, מ' א', ונוביק, נ' נ' (2020). ביטחון הומניטרי בדרום-מזרח אסיה: מאפיינים, בעיות, גישות. יוגרוסטרצ'ניה אזיה: אקטואלניה פרובלמי רזביטיה, (47)2, 12–26.
5. גרומוגלסובה, י" ס' (2018). דיפלומטיה הומניטרית ביחסים בינלאומיים בני-זמננו: מחקר שיטתי.
6. דאוד, ר', ומקאדם, ג'. (2017). שיתוף פעולה בינלאומי וחלוקת אחריות להגנת פליטים: מה, למה וכיצד? אינטרנשיונל אנד קומפרטיב לאו קוטרלי, (4)66, 863–892.
7. קביירור-אנתוני, מ' (2018). ניהול מו"מ על ממשל בביטחון לא-מסורתי בדרום-מזרח אסיה ומעבר לה. קולומביה יוניברסיטי פרס.
8. קלה, ל' (2018). משפט חוזי בנייה בינלאומי. ג'ון ויילי אנד סאנס.
9. קנטור, ד', ליסון, ו', ומנץ, ג'. (2022). החצנה, גישה למקלט טריטוריאלי והמשפט הבינלאומי. אינטרנשיונל ג'ורנל אוף רפוג'י לאו, (1)34, 120–156.
10. קלארק, מ' ד' (2018). דיפלומטיה הומניטרית רב-מסלולית: קונספטואליזציה של התפקיד המכריע של הפונקציה הדיפלומטית בפעולה הומניטרית.
11. קובבה, ד' מ' (2020). הממד ההומניטרי של הדיפלומטיה: בעיית הסיווג והניתוח. וסטניק קרסו, (11)20, 169–174.
12. קוזמין, א' ו' (2022א). סובייקטים של המשפט ההומניטרי הבינלאומי. יוניטי-דאנה.

פרק 24. היבטים יישומיים של שילוב המשפט ההומניטרי הבינלאומי ודיני חוזי בנייה

13. קוזמין, א' ו' (2022ב). סובייקטים חדשים של המשפט ההומניטרי הבינלאומי: בעיות ופרספקטיבות. וסטניק רוסיסקוגו אוניברסיטטה דרוז'בי נארודוב. סריה: יורידצ'סקיה נאוקי, 1, 124–133.

14. לזוטין, ל' א' (2022). בעיות של תחולת-זמן במשטרים מסוימים של המשפט ההומניטרי הבינלאומי. רוסיאן יורידיקל ג'ורנל, 144(3).

15. פינקר, ס' (2021). המלאכים הטובים של טבענו: מדוע האלימות פחתה. ויקינג.

© 2025 המשפט הבינלאומי של הבנייה